

Dato: 10.1.2014
(Rettet version 7.3.2014)
/AM

En undersøgelse af beskæftigelsen og det fremtidige behov for arbejdskraft inden for grafisk teknikeruddannelsen

Dette notat er udarbejdet på baggrund af beslutningen i GA's uddannelsespolitiske udvalg om at iværksætte en undersøgelse af den nuværende beskæftigelsessituation, antallet af medarbejdere og det fremtidige behov for faglært arbejdskraft.

Formål Undersøgelsens primære formål er at kvalificere en fremtidig drøftelse af tilgangen til grafisk teknikeruddannelsen og behovet for fremtidig arbejdskraft.

Uddannelsen Grafisk teknikeruddannelsen afløste i 2006 de tre grafiske erhvervsuddannelser grafisk trykker, serigraf og bogbinder.

Uddannelsen skal blandt andet tilføre branchen nye uddannelsesområder, herunder digitaltryk og print, og øge den faguddannedes fleksibilitet og beskæftigelsesmuligheder.

Antagelse I de årlige udviklingsredegørelser fra Grafisk Uddannelsesudvalg forudsættes et årligt behov for indgåelse af 100 uddannelsesaftaler hvert år.

Behovsvurderingen baseres på en samlet vurdering af tilgangen af elever til uddannelsesområdet, grafisk teknikeruddannelsens udvikelse til nye uddannelsesområder og virksomhedstyper og et skøn over behovet for elever og fremtidig arbejdskraft.

Overenskomst-område Da uddannelsen retter sig mod hele det teknisk grafiske område, er det valgt i undersøgelsen at se på både den grafiske overenskomst (DGO) og digitalprint- og serigrafoverenskomsten (DSO).

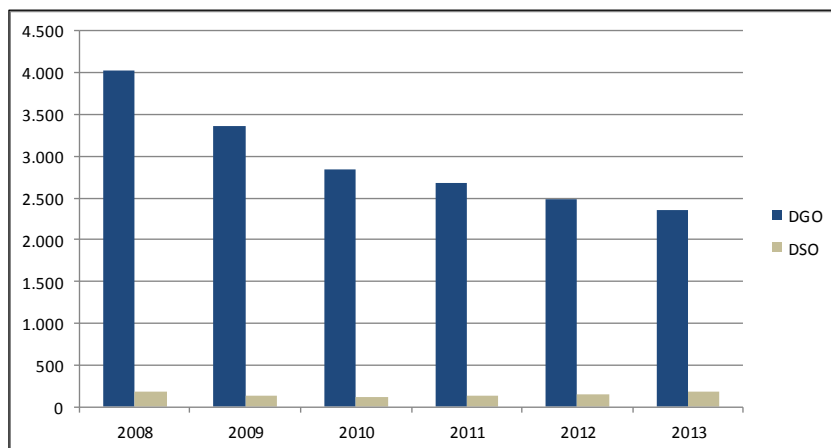
Periode De første grafisk teknikerelever var udlært i foråret 2009, og hvor der i undersøgelsen ses på udvikling over tid, er der derfor fokus på perioden 2008 til 2013.

Udviklingen i beskæftigelsen **Beskæftigelsessituationen og antallet af medarbejdere** Udviklingen i beskæftigelsen på DGO og DSO samlet i perioden 2008-2013 kendetegnes ved et fortsat fald i den samlede beskæftigelse.

På baggrund af en opgørelse over ugebidrag for beskæftigede indberettet til GA's fondsadministration i 2. kvartal hvert af de pågældende år omregnet til fuldtidsbeskæftigede var der 4.003 beskæftiget på DGO i 2008. Dette er i 2. kvartal 2013 faldet til 2.358. På

DSO var der 172 fuldtidsbeskæftigede i 2008, et tal der i 2013 er steget til 179. Den samlede (DGO+DSO) fuldtidsbeskæftigelse er gået fra 4.205 i 2008 til 2.537 i 2013.

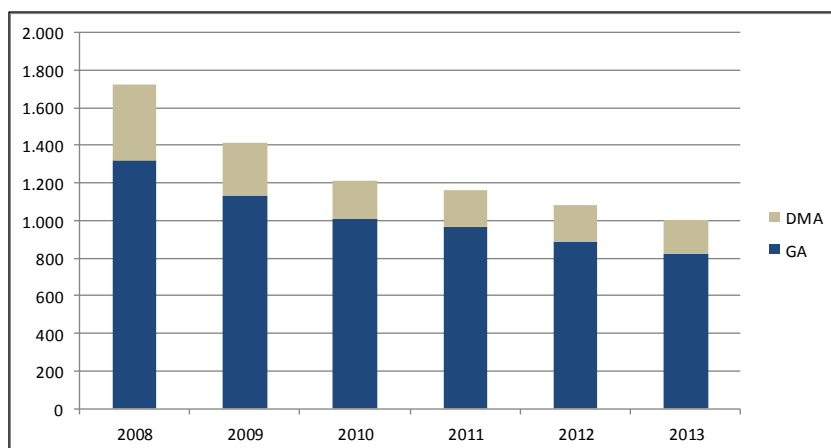
Udviklingen over tid for både DGO og DSO kan ses i omstående figur og dækker den samlede beskæftigelse såvel faglært som ufaglært i GA-, DMA- og TGO-virksomheder.

(Kilde: GA's fondsadministration)

Faglært beskæftigelse Ser man alene på udviklingen i faglært beskæftigelse inden for trykområdet på DGO, er faldet også tydeligt.

I 2008 var der i alt 1.725 beskæftigede i disse faggrupper (faglærte trykkere inden for ark og rotation), heraf 1.324 i GA-virksomheder og 401 i DMA-virksomheder. I 2013 er tallene faldet til 822 i GA-virksomheder og 180 i DMA-virksomheder. Udviklingen fremgår af nedenstående figur, hvor tallene er opgjort for 2. kvartal i hvert af årene 2008-2013.

(Kilde: GA's fondsadministration)

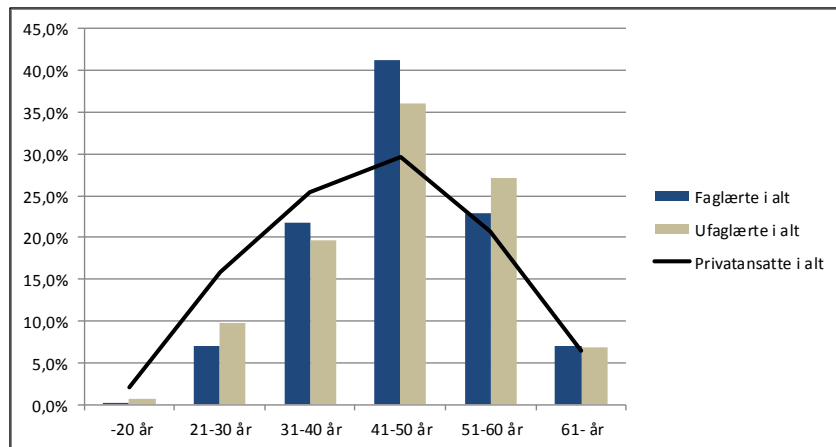
Aldersfordeling På baggrund af tallene for 1. kvartal 2013 er der lavet en aldersfordeling af de beskæftigede personer. Der var samlet set 2.590 personer beskæftiget på DGO og DSO. Sorteret på faggrupper var 1.489 af disse personer faglærte, og 1.101 personer var ufaglærte.

Ud af disse er 103 (6,9 % af de faglærte) i aldersgruppen over 60 år, og 75 (6,8 % af de ufaglærte) i aldersgruppen over 60 år.

Aldersfordeling overenskomstansatte (DGO og DSO)							
	-20 år	21-30 år	31-40 år	41-50 år	51-60 år	61- år	I alt
Tryk	0	71	262	469	252	77	1.131
Bogbind	2	26	43	116	85	26	298
Serigrafi	1	7	19	28	5	0	60
Faglærte i alt	3	104	324	613	342	103	1.489
Trykkeriarbejdere	0	4	9	18	15	7	53
Bogbinderiassistenter	5	56	134	252	201	47	695
Serigrafiske medhjælpere	2	30	41	45	15	1	134
Kartonnagearbejdere	0	18	33	81	67	20	219
Ufaglærte i alt	7	108	217	396	298	75	1.101
Alle overenskomstansatte	10	212	541	1.009	640	178	2.590

(Kilde: GA's fondsadministration)

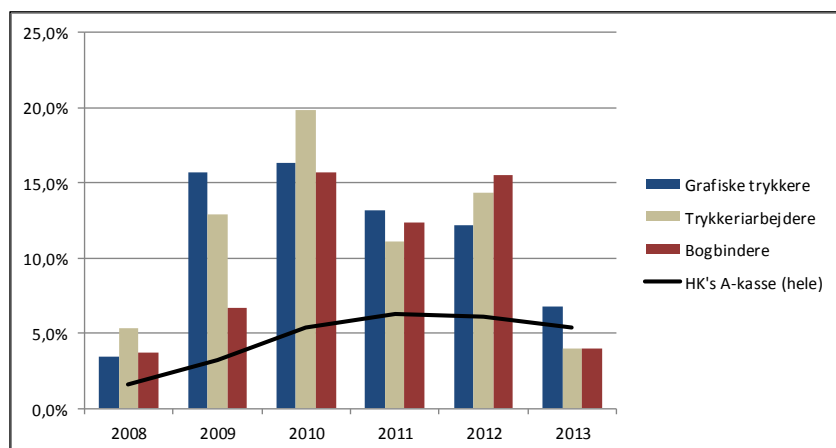
Sammenligner man aldersfordelingen af faglærte og ufaglærte på DGO og DSO med den relative aldersfordeling på hele det private arbejdsmarked (privatbeskæftigelse for hele året 2012), ses en vis underrepræsentation i beskæftigelsen på DGO og DSO i gruppen under 40 år og tilsvarende en overrepræsentation i gruppen over 40 år.

(Kilde: GA's fondsadministration og Danmarks Statistik)

Udviklingen i ledigheden

I denne undersøgelse er ledigheden opgjort på baggrund af tallene i GA's branchestatistik og GA's konjunkturbarometer gældende for juli eller august måned i årene 2008 til 2013.

(Kilde: GA's branchetal på www.ga.dk)

Tallene for det grafiske område dækker kun grafiske arbejdere i hovedstaden, da tallene for grafiske arbejdere uden for hovedstaden ikke er tilgængelige fra HK. For en sammenligning i udviklingen

i ledigheden er ledighedsprocenten for hele HK's A-kasse også opgjort.

For grafiske trykkere i hovedstanden var ledigheden i juli 2008 på 3,4 %, i august 2010 på 16,3 % og i juli 2013 på 6,8 %. En stor del af faldet i ledigheden i 2013 kan ifølge HK forklares med afkortningen af dagpengeperioden.

Grafiske teknikere indgår ikke i tallene, og hvordan uddannede grafisk teknikere indplaceres i faggrupper hos HK er ikke umiddelbart gennemsnitligt. Formodentlig er langt de fleste placeret i faggrupper, der indgår i ledighedstallene som grafiske trykkere.

Beskæftigelsesfrekvensen

Beskæftigelsesfrekvenser bruges af undervisningsministeriet i tilsynet med erhvervsuddannelserne som parameter for at måle, hvor relevante erhvervsuddannelserne er i forhold til arbejdsmarkedets behov.

Frekvensen beregnes på baggrund af registerdata om alle elever, der har afsluttet en erhvervsuddannelse i et bestemt år, og efterfølgende ATP-indbetalinger for disse personer. De seneste offentligt tilgængelige tal er fra 2011. Undervisningsministeriet har tidligere vurderet, at en frekvens på 0,67 eller højere er tilfredsstillende som måltal, og for 2013 er tallet netop fastsat til 0,58.

Der findes kun tal for grafisk teknikeruddannelsens erhvervsfrekvens for 2010 og 2011, da uddannelsen er ny. Tallet er pænt i forhold til måltallet og ligger over gennemsnittet for alle uddannelser, hvilket tyder på høj grad af arbejdsmarkedsrelevans.

Tallene er opgjort i forhold til første hele år efter afslutningsåret. I nedenstående tabel er medtaget tallene for grafisk trykker, skiltemaler/tekniker samt gennemsnittet for alle uddannelser.

Beskæftigelsesfrekvens 2008-2011					
Afslutningsår	2008	2009	2010	2011	
Grafisk tekniker	i.o.	i.o.	0,77	0,73	
Grafisk trykker	0,79	0,68	0,74	i.o.	
Skiltemaler/skiltetekniker	0,61	0,69	0,78	0,62	
Alle uddannelser	0,79	0,73	0,71	0,70	

(Kilde: www.uvm.dk)

Regionale forskelle

Der er ikke i denne undersøgelse taget højde for eventuelle regionale forskelle i beskæftigelsessituationen.

Kvalitativ undersøgelse

En undersøgelse af den nuværende beskæftigelsessituation i branchen, herunder en uddybning af eventuelle regionale forskelle, kunne gennemføres som en kvalitativ interviewundersøgelse.

Interviewundersøgelsen kunne foretages telefonisk blandt en række udvalgte nøglepersoner, og spørgsmålene kunne indsnævres til at omhandle to hovedproblemstillinger: *oplevede eller forventede rekrutteringsudfordringer og forventningen til behovet for faglært arbejdskraft i fremtiden.*

Tilgangen til uddannelsen og antallet af nyuddannede

Som nævnt i indledningen har GA og Grafisk Uddannelsesudvalg hidtil arbejdet med en antagelse om, at der er behov for, at virksomhederne indgår ca. 100 nye uddannelsesaftaler om året.

Antal virksomheder

Der er 192 virksomheder godkendt som uddannelsessted (pr. 16.9.2013) heraf 69 med igangværende elever.

Virksomhedstyper

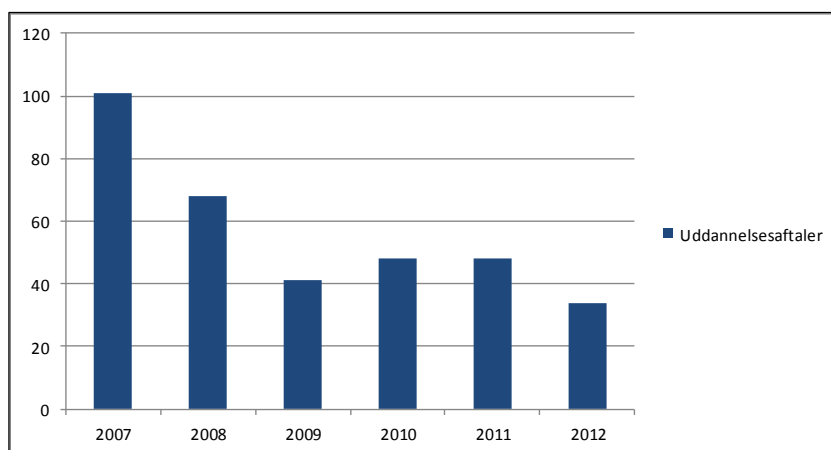
Ifølge Grafisk Uddannelsesudvalgs traceundersøgelse fra 2012 uddannes eleverne i mange forskellige typer virksomheder, hvor traditionelle trykkerier (34 %), kombinationsvirksomheder (26 %), serigrafiske virksomheder (15 %), bogbinderier (12 %) og digitaltrykkerier (8 %) udgør hovedparten.

Antal elever

Der er 86 igangværende elever med uddannelsesaftale. De fordeles sig regionalt med 19 i Hovedstaden, 32 i Midtjylland, 12 i Nordjylland, 3 på Sjælland og 20 i Syddanmark.

Tilgang af elever

Udviklingen i tilgangen til uddannelsen fremgår af nedenstående figur. I figuren er tilgangen for 2007 medtaget, da det var første hele år med indgåelse af uddannelsesaftaler på uddannelsen. I 2007 blev der indgået 101 aftaler og i 2012 det hidtil laveste antal på 34.

(Kilde: GA's branchestatistik)

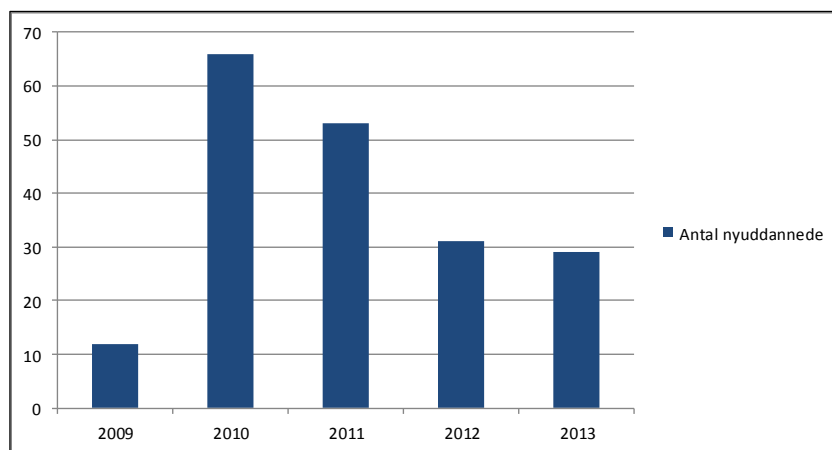
I 2013 er der noteret en fremgang i antallet, da der til og med november var indgået 36 uddannelsesaftaler.

Antal nyuddannede

Da der statistisk set er et frafald og omvalg af uddannelse på op til 20 %, må der efter antagelsen om et behov for en tilgang på ca. 100 skulle forventes et behov for ca. 80 færdiguddannede om året.

En frafaldsanalyse for uddannelsen fra 2010 viste dog et frafald blandt elever med uddannelsesaftale på 26 % for grafisk teknikeruddannelsen. Frafaldet tyder ikke på at være blevet mindre siden.

I alt er der siden uddannelsens start i 2006 til og med november 2013 blevet færdiguddannet 191 grafisk teknikere.

(Kilde: GA's branchestatistik og Grafisk Uddannelsesudvalg)

Da uddannelsen har en varighed på 3,5 år, og elever af forskellige årsager kan have kortere eller længere uddannelsestid, kan man ikke umiddelbart sammenligne tallene for tilgang og antallet af færdiguddannede år for år.

Men opgørelsen tyder på, at vi i de kommende 2-3 år højst kan forvente et antal på ca. 30 færdiguddannede hvert år.

Forventet markedsudvikling

Det engelske analysebureau Smithers Pira har udarbejdet en analyse af tryksagsmarkedet frem mod 2017. Analysen har bl.a. været omtalt i [Aftryk, nr. 1, februar 2013](#).

Negativ vækstrate

Analysen viser, at selvom tilbagegangen samlet set er bremsset betydeligt op i forhold til udviklingen i femårsperioden 2007-2012, vil der fortsat være eftervirkninger af den økonomiske krise.

Udviklingen tyder også på en strukturel forandring i retning af et faldende tryksagsmarked målt på priser, omsætning og volumen. Pira forudser således, at det danske marked samlet set vil have en gennemsnitlig årlig vækstrate på minus 1,1 % frem mod 2017.

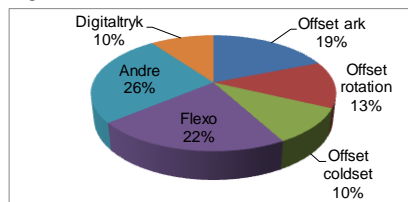
To sektorer skiller sig positivt ud, nemlig emballage og etiketter, der som de eneste to grupper kan se frem til årlige gennemsnitlige stigninger på henholdsvis 1,9 % og 0,8 %.

Udvikling opdelt efter trykmetode

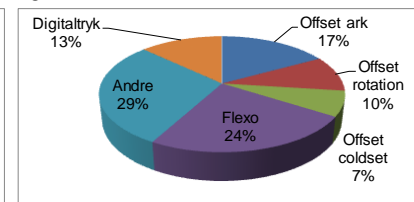
I rapporten fra Pira indgår også en analyse af det samlede tryksagsmarked fordelt på omsætning efter trykmetode. Der forudses en årlig negativ vækst i omsætning for offset (ark, rotation og cold-set) og en årlig positiv vækst i omsætning inden for flexo og digitaltryk.

Men som det fremgår af nedestående figur over trykmetoder efter omsætning på tryksagsmarkedet i Danmark, udgjorde offset i 2012 42 % af markedet og vil efter Pira's forudsigelser fortsat udgøre 34 % af markedet i 2017.

2012

2017

(Kilde: GA's brancheafdeling og Smithers Pira)

Behov for tilgang på andre områder

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har tidligere beregnet, at der i 2020 vil mangle ca. 20.000 faglærte inden for jern og metal området og ca. 13.000 inden for handel og kontor.

På baggrund af disse beregninger har DI i november 2013 beregnet behovet for meroptag på erhvervsuddannelserne. DI kommer frem til, at optaget allerede fra 2014 skal øges med ca. 3.900 elever hvert år inden for handel og kontor og med ca. 6.100 hvert år inden for jern og metal.

Andre parametre

Udover de behandlede parametre arbejdsmarkedsrelevans, beskæftigelse, aldersfordeling, ledighed, tilgang til uddannelsen, antallet af nyuddannede, markedsudviklingen og beregninger fra andre områder er følgende parametre relevante at medtage i en vurdering af det fremtidige behov for elever:

- Regionale forskelle
- Teknologisk udvikling
- Volumen og kvalitet i skoleuddannelsen
- Politisk indflydelse på uddannelsen
- Forholdet til skilteteknikeruddannelsen
- Nye forretningsområder som fx GA Sign & Textil

Sammenfatning

Arbejdsmarkedsrelevans

Uddannelsens beskæftigelsesfrekvens tyder på, at uddannelsen fortsat har stor relevans for arbejdsmarkedet.

Faldende beskæftigelse

Der er en faldende beskæftigelse på overenskomsterne DGO og DSO både blandt faglærte og ufaglærte faggrupper. Blandt faglærte trykkere på DGO er beskæftigelsen faldet fra 1.726 beskæftigede i 2008 til 1.002 beskæftigede i 2013.

Aldersfordeling

Blandt de beskæftigede er der færre unge og flere i gruppen over 40 år beskæftiget på DGO og DSO end på det private arbejdsmarked generelt.

Faldende ledighed

Ledigheden blandt faglærte (i hovedstaden) på det grafiske område har i perioden været ganske høj, men er i 2013 faldet til 6,8 % for grafiske trykkere og 4,0 % for bogbindere. En stor del af faldet kan ifølge HK forklares med afkortningen af dagpengeperioden.

Antagelsesgab

I forhold til antagelsen om et behov for ca. 100 nye uddannelsesaftaler og dermed ca. 75-80 nyuddannede grafisk teknikere årligt viser undersøgelsen, at der er et betydeligt gab. I de kommende 2-3 år kan der kun forventes ca. 30 nyuddannede årligt.

Markedsudvikling	Smithers Pira forudser en negativ vækst på det danske tryksagsmarked, med en gennemsnitlig årlig vækstrate på minus 1,1 % frem mod 2017.
Andre områder	DI har beregnet, at elevoptaget på industriens erhvervsuddannelser allerede fra 2014 hvert år skal øges med ca. 3.900 inden for handel og kontor og ca. 6.100 inden for jern og metal.
Andre parametre	Udover de behandlede parametre er der både teknologiske og politiske vurderinger der har indflydelse på den endelige vurdering af behovet for tilgang til uddannelsen.

Yderligere dokumentation

Følgende rapporter og yderligere information er gjort tilgængelig på udvalgets SharePoint side på GA's intranet under "Materialer uden for møderækken - 2014:

"Frafald på grafisk teknikeruddannelsen", Grafisk Uddannelsesudvalg, februar 2010.

"Traceundersøgelse: Belysning af grafisk teknikeres uddannelses- og beskæftigelsessteder, beskæftigelse, videreuddannelse mv.", Grafisk Uddannelsessekretariat, november 2012.

"Udviklingsredegørelse for 2014 for erhvervsuddannelsen til grafisk tekniker", Grafisk Uddannelsesudvalg, 20. september 2013.

"Især industrien vil mangle faglærte", DI Indsigt, november 2013.

"Pira prognose: Europa frem til 2017", slides fra GA's brancheafdeling. Kilde: Smithers Pira.